Lausuntopyyntö HE 49/2016 vp

1.1

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle

Viite: Lausuntopyyntö HE 49/2016 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi maantielain ja ratalain muuttamisesta sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi

LAUSUNTO MAANTIELAIN MUUTOSESITYKSEN TIENVARSIMAINOKSIA KOSKEVIIN EHDOTUKSIIN

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta on pyytänyt lausuntoa hallituksen esityksestä laiksi maantielain ja ratalain muuttamiseksi HE 49/2016. Esityksellä on tarkoitus toteuttaa hallitusohjelman kärkihanketta säädösten sujuvoittamiseksi ja keventää hallinnollista taakkaa erityisesti lisäämällä ilmoitusmenettelyn käyttöä tienvarsimainosten ja -ilmoitusten asettamisessa.

2 YLEISTÄ

On myönteistä, että esitysluonnoksen lähtökohtana on, että teiden varsilla olevat mainoslaitteet eivät enää olisi lähtökohtaisesti kiellettyjä - ja vain poikkeusluvalla sallittuja - vaan mainoslaitteen laittaminen olisi lähtökohtaisesti sallittua.

Tienvarsimainoksilla on huomattavia taloudellisia vaikutuksia myös muualla kuin suurten kaupunkien läheisyydessä. Tienvarsimainokset tarjoavat kaivattuja työtilaisuuksia haja-asutusalueille sekä laitteiden asennusvaiheessa että niiden ylläpidossa. Hyvä mainoslaitteen hoitaminen vaatiikin keskimäärin käynnin paikalla joka toinen viikko.

Varsinaisten ulkomainosyritysten lisäksi erilaisia ja -tyyppisiä ulkomainoksia on paljon muun muassa kauppa- ja keskusliikkeillä, kunnilla, kaupungeilla, huoltoasemaketjuilla, urheiluseuroilla ja muilla yhteisöillä. Laki tulisi siten koskemaan nykyistä huomattavasti suurempaa joukkoa erilaisia yhteisöjä ja yksityishenkilöitä.

Kuntien osalta ulkomainoksilla on suuri taloudellinen merkitys. Ulkomainoksilla on rahoitettu muun muassa bussipysäkkien katosten rakentamista. Ulkomainonnan arvioidaankin tuovan kunnille ja kaupungeille kaikkiaan kymmenien miljoonien eurojen taloudellisen hyödyn vuosittain.

3 ESITETTY ILMOITUSMENETTELY

Menettely muuttuu raskaammaksi

Maantielain siirtymäsäännösten mukaan ennen lain voimaantuloa myönnetyt tienvarsimainontaa koskevat luvat olisivat voimassa 31. joulukuuta 2019 asti. Mainoksen asettajan olisi mainittuun päivään mennessä tehtävä ehdotuksen 52 §:n mukainen ilmoitus mainoslaitteistaan.

Hallituksen esityksessä tähdätään sekä menettelyn että mainosten asettamisen edellytysten keventämiseen. Käsityksemme on, että on tapahtumassa juuri

päinvastainen. Vaikka hallituksen esityksessä on muodollisesti kyse ilmoitusmenettelystä, on siitä itse asiassa tulossa uusi lupamenettely. Ilmoituksesta on tulossa ilmoittajalle nykyistä raskaampi ja ilmoituksen käsitteleminen tarkoittaa käytännössä viranomaisen kannalta samanlaista harkintaa kuin nykyinen poikkeuslupamenettely. Ilmoitukseen on jatkossa liitettävä muun muassa havainnekuva mainoslaitteesta sekä selvitys maanomistajan tai -haltijan suostumuksesta mainoksen sijoittamiseen.

Jäljempänä käsitellyn mainoksen hyväksymisen ohelle nämä ovat uusia vaatimuksia nykyiseen lupakäytäntöön verrattuna. Menettely ei siis kevene vaan muuttuu ainakin osittain raskaammaksi.

Mainosten hyväksyminen

Ehdotetussa uuden maantielain 52 §:n 2 momentissa mainitaan, että ilmoitukseen on liitettävä selvitys itse mainoksesta. Tämä vaatimus on mielestämme monessa suhteessa ongelmallinen. Ensinnäkään tienpitoviranomaisen ei ylipäänsä pitäisi ryhtyä arvioimaan mainosten laatua. Toiseksi monet mainoslaitteiden haltijat myyvät määräajaksi näkyvyyttä mainostajille, mikä merkitsee sitä, että mainoslaitteeseen sijoitetut mainokset vaihtuvat aikajoin. Siksi ilmoitusvaiheessa voidaan arvioida vain ensimmäisen mainoksen sisältöä, mutta tämän tieto voi olla vanhentunutta jo pari viikkoa myöhemmin. Mikäli kaikki mainossisällöt pitäisi käsitellä ilmoitusmenettelyn kautta, ilmoituksia tulisi jäsenyrityksiltämme vuositasolla yli 4000 kappaletta. Tästä aiheutuisi valtava hallinnollinen taakka, miljoonien kustannukset sekä viranomaisille, että jäsenyrityksille.

Mielestämme riittävää olisi, että mainoksen osalta sen mahdollista liikenneturvallisuudenmukaisuutta arvioitaisiin ainoastaan jälkikäteen. Tienpitäjä voisi vaatia mainoksen poistamista tai muuttamista, jos se olisi liikenneturvallisuuden kannalta ilmeisen vaarallinen.

Kaava-alueet

On ehdottoman tärkeää, että mainoslaitteiden sijoittaminen kaava-alueelle säilyy nykyisen kaltaisena. Ilmoitusmenettelyn laajentaminen koskemaan myös kaava-alueilla olevia mainoslaitteita vain kaksinkertaistaisi byrokratian tuomatta hyötyä kenellekään.

4 HALLITUKSEN ESITYKSESSÄ ON VÄÄRIÄ OLETUKSIA

Hallituksen esityksen sivulla 28 ja 29 on mainintoja tienvarsimainosten vaikutuksesta liikenneturvallisuuteen.

Mainosten sijoittelun osalta emme ole aivan samaa mieltä esityksessä mainitun kanssa. Yksi jäsenistämme on joitakin vuosia sitten teettänyt tutkimuksen maanteiden varsilla olevien mainoslaitteiden vaikutuksesta liikenneturvallisuuteen. Tienvarsimainoksilla ei tutkimuksen mukaan ole Suomessa ollut tilastollista yhteyttä liikenneonnettomuuksiin. Itse asiassa tutkimuksen yhtenä havaintona oli, että niillä tienosilla, joilla oli mainoslaitteita, oli ***vähemmän*** liikenneonnettomuuksia kuin vastaavilla tienosilla, joilla mainoksia ei ollut. Varsinkaan mainoslaitteiden sijoittamisella kulkusuunnassa vasemmalle puolelle tai niiden tiheydellä sinänsä ei ollut mitään yhteyttä liikenneturvallisuuteen.

Nykykäytäntö on tienvarsimainonnan osalta jo tällä hetkellä liikenneturvallisuuden kannalta neutraali, eikä tarvetta olennaisiin muutoksiin ole.

5 TALOUDELLISET VAIKUTUKSET

Liikenneviraston määräysvalta kiristää olennaisesti käytäntöä

Hallituksen esityksen 52 b §:ssä annetaan liikennevirastolle oikeus antaa tarpeellisia määräyksiä ilmoituksen sisällöstä ja ilmoitusmenettelystä. Kuten edellä on esitetty, nykytilanne on, että myönnettyihin lupiin perustuvat tienvarsimainokset eivät vaaranna liikenneturvallisuutta. Tätä taustaa vasten ei ole perusteltua tarvetta rajoittaa tienvarsimainontaa nykyisestä.

Siitä huolimatta - tietojemme mukaan - liikennevirasto kaavailee lakiesityksen 52 b §:n nojalla annettavissa määräyksissään huomattavia tiukennuksia nykykäytäntöön. Tietojemme mukaan tulossa on mm. seuraavia rajoituksia:

- Mainoslaitetta ei saisi laittaa ajosuunnassa tien vasemmalle puolelle.
- Mainoslaitteita saisi olla enintään vain noin puolen kilometrin välein.

Tällaiset määräykset eivät käsityksemme mukaan perustu ainakaan tutkittuun tietoon liikenneturvallisuuteen vaikuttavista tekijöistä. Hallituksen esitys onkin johtamassa ennalta-arvaamattomiin ja kohtuuttomiin seurauksiin useita tahoja kohtaan.

Maanomistajat ja kunnat

Toteutuessaan määräykset aiheuttavat sen, että suuri määrä paikallisia maanomistajia jää vaille mainoslaitteiden tuottamia lisätuloa.

Uudet määräykset tulevat myös vaikeuttamaan paikallisten yrittäjien mahdollisuuksia mainostaa tuotteitaan ja palveluitaan, koska kiristyneiden määräysten vuoksi ilmoituksia tullaan hylkäämään. Heillä tulee siis olemaan vähemmän mahdollisuuksia mainostaa.

Myös kunnille on lainmuutoksesta aiheutumassa huomattavia taloudellisia menetyksiä, jos muutos johtaa nykyisiä mainoslaitteita koskevien ilmoitusten hylkäämiseen. Tienvarsimainostajat ovat neuvotelleet kuntien kanssa sopimuksia, joissa sovitaan, että mainoslaitteiden asettamista vastaan mainoslaitteiden haltijat ovat rakentaneet ja ylläpitävät bussipysäkkejä. Jos kiristyneiden määräysten vuoksi mainoslaitteita jatkossa kielletään, joudutaan nämä kuntia suuresti hyödyttävät sopimukset neuvottelemaan uusiksi tai purkamaan.

Edellä mainitun vuoksi annettavassa laissa liikenneviraston määräyksenantovaltaa pitäisi rajoittaa koskemaan vain perustellusti liikenneturvallisuuteen liittyviin syihin.

Taloudellinen kohtuuttomuus mainoslaitteiden omistajille

Esitetyssä muodossaan lainmuutoksella olisi kohtuuttomat taloudelliset vaikutukset maantienvarsimainontaa harjoittaville yrityksille.

Näiden yritysten poikkeusluvat uusittiin viimeksi marraskuussa 2013 ja siinä yhteydessä myös liikenneturvallisuusnäkökohdat otettiin huomioon entistä vahvemmin. Samassa yhteydessä mainoslaitteiden asettajat neuvottelivat uusiksi suuren määrän mainoslaitteisiin liittyviä sopimuksia. Lupien uusiminen oli suuri ja kallis hanke.

Ilmoitusmaksut

Ilmoituksille kaavaillaan käsittelymaksua, jonka tarkka suuruus ei tässä vaiheessa ole tiedossa, mutta ilmoituskohtainen suuruusluokka lienee 400 euron tasolla.

Kun mainoslaitteiden haltija joutuisi tekemään ilmoituksen jokaisesta mainoslaitteestaan vuoden 2019 loppuun mennessä, aiheutuisi tästä heille suuria

kuluja. Tämä koskisi erityisen kipeästi niitä mainoslaitteiden haltijoita, jotka vain jokunen vuosi sitten ovat hakeneet ja saaneet uudet luvat.

Lisäksi jonkinlainen maksu menisi ilmeisesti jokaisesta ilmoituksesta siitä riippumatta hyväksytäänkö ilmoitus sellaisenaan vai tekeekö tienpitoviranomainen mainoslaitteen kieltävän päätöksen. Uskomme, että nykyiset mainoslaitteiden asettajat haluavat tehdä ilmoitukset kaikista tällä hetkellä sijoitetuista mainoslaitteista eli käytännössä hakea jatkoaikaa laitteilleen. Kyseessähän ovat sellaiset mainoslaitteet, joiden osalta liikenneturvallisuus- ym. asiat on viranomainen jo ainakin kertaalleen harkinnut nykyistä lupaa myöntäessään.

Suuren tienvarsimainostajan osalta ilmoitusvelvollisuus koskisi useita satoja tauluja, jolloin pelkät ilmoitusmaksut voivat nousta satoihin tuhansiin euroihin. Osa tästä summasta maksettaisiin siis siitä, että olemassa olevasta mainoslaitteesta tehtäisiin ilmoitus, joka kuitenkin kiristyneiden määräysten vuoksi hylättäisiin.

Ilmoituksista aiheutuvat muut kulut

Ilmoitusten tekeminen aiheuttaa mainoslaitteiden asettajille huomattavan hallinnollisen työn, kun jokaisesta mainoslaitteesta pitää antaa uudelleen kaikki laitetta koskevat tiedot sekä joukko uusia tietoja, kuten havainnekuva ja tieto maanomistajan tai -haltian suostumuksesta.

Jos liikenneviraston määräykset toteutuvat siten kuin tällä hetkellä on tiedossa, tulisi tienpitoviranomainen todennäköisesti hylkäämään suuren määrän olemassa olevia mainoslaitteita. Tämä johtaisi siihen, että useiden kuntien ja satojen yksityisen maanomistajien kanssa tehdyt sopimukset mainoslaitteiden asettamisesta pitäisi purkaa tai neuvotella uusiksi. Monet sopimukset ovat pitkäaikaisia, jopa 15–16 vuoden kestoisia, ja ne ovat olleet voimassa vasta suhteellisen lyhyen ajan. Tällainen sopimusten uudelleenneuvotteleminen olisi kohtuuton urakka ja johtaisi useissa tapauksissa korvausvelvollisuuteen maanomistajalle sopimuksen ennenaikaisen päättymisen johdosta.

Edellä esitettyyn viitaten siirtymävaiheen ilmoituksen olemassa oleville mainoslaitteille pitäisi olla maksuton.

Menetysten korvaaminen

Jos eduskunta vahvistaisi hallituksen esityksen sellaisenaan laiksi, olisi sen ankarien seurausten vuoksi kohtuullista korvata nykyisille mainoslaitteiden asettajille sekä maanomistajille lainmuutoksesta heille aiheutuvat taloudelliset menetykset.

6 MUUTA

Lainvastaisuus

Ehdotusluonnoksessa kuvattu ilmoitusmenettely tarkoittaa sitä, että nykyiset toistaiseksi myönnetyt luvat muuttuvat määräaikaisiksi. Siirtymäajan jälkeen viranomainen tekee uuden harkinnan kyseisen mainoslaitteen sallittavuudesta. Menettelyyn sisältyy mahdollisuus siitä, että viranomainen kieltää mainoslaitteen 30 päivän kuluessa ilmoituksen tekemisestä.

Tämä voi johtaa siihen, että lainmuutoksen seurauksena luvanhaltija menettää aikaisemman lain määräyksen perusteella saamansa oikeuden käyttää omaisuuttaan. Mielestämme tämä loukkaa mainoslaitteen omistajan perustuslain 15 §:n mukaista omaisuudensuojaa. Kun mainoslaitteelle on pitänyt hankkia maanrakennuslain mukainen toimenpidelupa tai ympäristö- tai maantielain mukainen poikkeuslupa, olisi poikkeusluvan perusteella asetetun mainoslaitteen kieltäminen rinnastettavissa siihen,

että aikanaan luvallisesti rantaviivan lähelle rakennetun rantasaunan käyttäminen kiellettäisiin muuttuneiden rantarakentamismääräysten vuoksi.

Luottamuksensuoja

Kun mainoslaitteen asettaja on mainitun periaatteen nojalla voinut luottaa siihen, että mainokset on asetettu voimassa olleiden säännösten mukaisesti, pitää mainoslaitteiden saada jäädä olemassa oleville paikoilleen myös lainmuutoksen jälkeen.

Mainoslaitteiden asettajien tasapuolinen kohtelu

Huomautamme, että hallintolain 6 §:n mukaan yksittäisten ilmoitusten käsittelyn pitää olla puolueetonta. Olisi vapaata kilpailua vääristävää, jos lupaviranomainen alkaisi hylätä ilmoituksia sillä perusteella, että kyseisellä hakijalla on jo useita mainoslaitteita.

Siirtymävaiheen menettely

Meille ja jäsenyrityksillemme on lainvalmistelun kuluessa useaan otteeseen vakuuteltu, että siirtyminen ilmoitusmenettelyyn voisi olemassa olevien lupien osalta tapahtua yksinkertaistetussa massamenettelyssä. Näitä asioita ei ole kuitenkaan kirjattu hallituksen esitykseen sellaisessa muodossa kun ne ovat neuvotteluissa esitetty.

Jäsenillemme olisi erittäin tärkeää, että eduskuntakäsittelyssä lakiin otettaisiin siirtymävaihetta koskeva määräys ilmoittajalle ilmaisesta, tai huomattavasti alennettuun maksuun perustuvasta, massailmoitusmenettelystä. Sen muina keskeisinä kohtina olisi, että mainoslaitteet, joilla on jo poikkeusluvat, voitaisiin ilmoittaa tienpitoviranomaiselle esimerkiksi taulukkomuodossa. Näitä laitteita koskisi suoraan uusi voimassaoloaika, jonka kuluttua vasta siirryttäisiin täyteen ilmoitusten harkintaan.

Pidämme välttämättömänä, sekä omaisuuden ja luottamuksensuojan mukaisena, että olemassa olevien luvallisten mainoslaitteiden luvat uusitaan ilman uutta arviointia kevennetyllä ilmoitusmenettelyllä.

Käytännössä se ratkaisisi lähes kaikki edellä kuvatuista ongelmista lainvalmistelussa ja toimeenpanossa.

Kunnioittavasti,

Klaus Kuhanen

Outdoor Finland – Suomen ulkomainosliitto ry